

Jerzy Jarowiecki

Profesor Alina Słomkowska (13 I 1929–18 VIII 1995)

18 sierpnia 1995 roku odeszła na zawsze prof. dr hab. Alina Słomkowska. Zmarła w Konstancinie. Była uczoną, inspiratorką i organizatorką wielu badań naukowych, wychowawcą i nauczycielem wielu studentów, przyjacielem i promotorem prac licznych doktorantów, autorką wielu publikacji, redaktorem i wydawcą wielu tomów prac zbiorowych, kierownikiem naukowym licznych konferencji prasoznawczych.

Profesor Alina Słomkowska urodziła się 13 stycznia 1929 roku w Starachowicach, tu przeszła pierwsze etapy edukacji, uzyskując w 1948 r. świadectwo dojrzałości liceum ogólnokształcącego. W tym samym roku rozpoczęła studia w zakresie filologii polskiej, a następnie też dziennikarskie w Uniwersytecie Warszawskim na Sekcji Dziennikarstwa przy Wydziale Humanistycznym. Po uzyskaniu absolutorium na studiach polonistycznych i ukończeniu I stopnia studiów dziennikarskich z dniem 1 września 1951 r. zatrudniona została jako młodszy asystent w Katedrze Historii Prasy. W 1956 roku ukończyła studia magisterskie, pisząc pracę nt. „Prasa powstania kościuszkowskiego”. Z kolei podjęła studia nad prasą powstania listopadowego, która stała się podstawą rozprawy doktorskiej, napisanej pod naukową opieką prof. dra hab. Józefa Dutkiewicza: obroniła ją w Uniwersytecie Łódzkim w 1969 r. Potrzeby dydaktyczne skłoniły ją do studiów nad prasą francuską i angielską; te zaowocowały dwoma książkami: *Zarysem historii prasy francuskiej* (1966), napisanym we współpracy z Henrykiem Kurtą oraz *Krótkim zarysem prasy brytyjskiej* (1967), której współautorem był Zygmunt Słomkowski. Znaczące wyniki w badaniach nad dziejami doprowadziły ją do habilitacji na Wydziale Dziennikarstwa w r. 1969, na podstawie książki pt. *Prasa rządowa Księstwa Warszawskiego i Królestwa Polskiego 1807–1838*.

Niestrudzona w pracy badawczej publikowała liczne artykuły w renomowanych czasopismach naukowych, takich jak np.: „Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego” czy „Kwartalnik Historii Prasy”. Interesowała się dziennikarstwem XIX wieku (np. *Dziennikarze warszawscy. Szkice z XIX wieku*, 1969), prasą dwudziestolecia międzywojennego (np. *Prasa i wydawnictwa KPP na Kielecczyźnie*, 1973), następnie konspiracyjną prasą okresu drugiej wojny światowej (*Wydawnictwa instruktażowo-propagandowe PRL, AL i KRN w okresie okupacji hitlerowskiej*, 1972; *Prasa PPR, GL, AL i KRN na Kielecczyźnie 1942–1945*, 1976; *Straty dziennikarstwa polskiego w wyniku drugiej wojny światowej*, 1977).

Szczególne miejsce w Jej zainteresowaniach badawczych zajęła w ostatnich latach prasa i dziennikarstwo dziejów najnowszych. Spod jej pióra wyszła ważna książka pt. *Prasa w PRL. Szkice historyczne* (Warszawa 1980), w której omówiła etapy rozwoju prasy w Polskiej Rzeczpospolitej Ludowej, zrekonstruowała trud odbudowy strat polskiego dziennikarstwa spowodowanych wojną i okupacją, a także wiele miejsca poświęciła formowaniu się modelu nowoczesnej prasy. Tej problematyce poświęciła też dydaktyczne zajęcia ze studentami, najpierw Studium Dziennikarskiego, a następnie dziennikarstwa w Instytucie Dziennikarstwa na Wydziale Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego. Z dniem 1 czerwca 1970 r. została kierownikiem Zespołu Naukowo-Badawczego Historii Dziennikarstwa Polski Ludowej, następnie od 1 marca 1978 kierowała Pracownią Historii Prasy i Dziennikarstwa Polski Ludowej. Była też kierownikiem Podyplomowego Studium Dziennikarstwa i Nauk Politycznych, trzykrotnie prowadziła Wydziałowe Studium Doktoranckie. Pod Jej kierunkiem setki studentów napisało prace dyplomowe i magisterskie, promowała kilku doktorów, przy współpracy z Nią habilitowały się dwie osoby. Miała ogromny talent dydaktyczny, umiała skupiać wokół siebie utalentowanych młodych badaczy, tworząc kolejne zespoły, inspirując liczne prace naukowe. Dla tych prac badawczych stworzyła seryjne wydawnictwo najpierw pt. *Materiały Pomocnicze do Historii Dziennikarstwa Polski Ludowej*, a następnie noszące tytuł *Materiały Pomocnicze do Najnowszej Historii Dziennikarstwa*, które znakomicie i z wysoką kompetencją redagowała. Opracowała i przygotowała do druku 25 tomów. W tomie XXVI po raz ostatni ukazało się Jej nazwisko. W *Słowie wstępnym* Zygmunt Słomkowski napisał: „Czytelnika zaskoczy fakt, że na miejscu, w którym w kolejnych 25 tomach „Materiałów” ich treść przedstawiała Alina Słomkowska, pisze Jej mąż. Prosiłem o ten przywilej zespół, który kończył rozpoczęte przez Żonę opracowanie tej publikacji [...]. W tym dziele Alina już nie będzie uczestniczyła. XXVI tom „Materiałów” jest ostatnim z nazwiskiem Aliny Słomkowskiej – inicjatorce i realizatorce tego wydawnictwa”.

Kilka ostatnich tomów tej serii poświęconych zostało transformacji prasy polskiej po 1989 roku. Zawarto w nich materiały z kilku ogólnopolskich seminariów naukowych, których była organizatorem. I podobnie jak przed wielu laty Profesor Alina Słomkowska skupiła wokół siebie prasoznawców z całego kraju, wielu

czynnych dziennikarzy, redaktorów, którzy tworzyli przemiany w prasie, dzielili się swymi doświadczeniami. Piszący te słowa sam wielokrotnie w nich uczestniczył czynnie, może zatem dać świadectwo niezwykle twórczej, polemicznej, a zarazem przyjaznej atmosferze obrad, mimo iż uczestniczyli w nich ludzie różnych opcji politycznych, a wśród nich wielu wychowanków, magistrów i doktorów Aliny Słomkowskiej. Rozwijając ten wątek, można przypomnieć organizowane przez nią Seminarium w Zaborowie w 1984 r. poświęcone prasie Polski Ludowej, Seminarium w Warszawie w 1989 r. poświęcone redaktorom naczelnym prasy PRL, finałowi prasy PZPR. Na Sympozjum w 1990 r. dyskutowano o likwidacji pism w PRL, w 1992 r. zajmowano się transformacją prasy polskiej, rok później poświęcono uwagę kontrowersjom wokół transformacji prasy w latach 1989–1993. Kolejne sympozja nosiły znamienne tytuły: „Pięciolecie transformacji mediów 1989–1994” (1994) oraz „Ciągłe transformacje mediów 1989–1995” (1995). Materiały z tych konferencji stanowią cenny wkład w dzieje prasy polskiej. Zasluga w tym ogromna Aliny Słomkowskiej.

Nie były to jedyne organizatorskie i inspiratorskie poczynania tej uczonej. Zajmowała się też dziejami prasy regionalnej, np. kieleckiej i lubelskiej. Miała znaczący udział w konferencji organizowanej przez Komisję Historycznoliteracką Oddziału PAN w Krakowie i IKNiBO w Kielcach nt. „Polska prasa konspiracyjna lat 1939–1945 i początki prasy w Polsce Ludowej” (Kielce 1978), kierując Sekcją Prasy Polski Ludowej. W 1979 roku Pracownia Historii Dziennikarstwa Polski Ludowej – przez nią kierowana – współorganizowała z lubelskim Oddziałem Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich ogólnopolską sesję naukową nt. „Prasa lubelska. Tradycje i współczesność”, współredagowała materiały z tej konferencji. W 1984 r. współuczestniczyła wraz ze swoimi doktorantami w organizacji ogólnopolskiej konferencji poświęconej „Prasie regionalnej w 40-lecie Polski Ludowej” – we współpracy z kieleckim Oddziałem IKN, kierując pracami sekcji I (Ewolucja prasy regionalnej w PRL); współredagowała też materiały pokonferencyjne. Zawsze było dla uczestników tych spotkań ogromną satysfakcją uczestniczenie w Jej naukowych przedsięwzięciach.

Profesor Alina Słomkowska pozostawiła po sobie znaczny, wartościowy dorobek naukowy w postaci wielu książek, artykułów i recenzji. Pracownicy Katedry Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej mieli okazję wielokrotnie z tego dorobku korzystać. Służyła im pomocą w debiutach naukowych i przy ocenie ich dorobku, recenzując przygotowywane do druku publikacje, a także dorobek naukowy przy kolejnych etapach ich rozwoju badawczego i awansów naukowych. Była wymagająca i surowa, ale niezmiennie życzliwa w tych ocenach. Jej odejście uświadomiło, jak będzie brakować nam Jej inicjatyw i inspiracji oraz ogromnej życzliwości.